

האבלות בספירת העמר – חזרה לאקרות וג'

Mourning During the 'Omer (part 3)

לע"נ ר' ח"ס אבא ב"ר נתן אריה ז"ל – י"ד צדק ברוך

(1) יבמות סב:

תניא, רבי יהושע אומר: נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו, שנא': (קהלת י"א) בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים ר"ע אומר: למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו, היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנא': בבקר זרע את זרעך וגו'. אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת. אמר רב חמא בר אבא, ואיתימא ר' חייא בר אבין: כולם מתו מיתה רעה. מאי היא? א"ר נחמן: אסכרה.

It was taught: R. Joshua said, If a man married in his youth, he should marry again in his old age; if he had children in his youth, he should also have children in his old age; for it said, *In the morning sow thy seed and in the evening withhold not thine hand; for thou knowest not which shall prosper, whether this or that, or whether they shall both be alike good.* R. Akiba said: If a man studied Torah in his youth, he should also study it in his old age; if he had disciples in his youth, he should also have disciples in his old age. For it is said, *In the morning sow thy seed etc.*

It was said that R. Akiba had twelve thousand pairs of disciples, from Gabbatha to Antipatris; and all of them died at the same time because they did not treat each other with respect. The world remained desolate until R. Akiba came to our Masters in the South and taught the Torah to them. These were R. Meir, R. Judah, R. Jose, R. Simeon and R. Eleazar b. Shammua; and it was they who revived the Torah at that time.

A Tanna taught: All of them died between Passover and Pentecost.

R. Hama b. Abba or, it might be said, R. Hiyya b. Abin said: All of them died a cruel death. What was it?

R. Nahman replied: Croup.

חלק ב: מקורות הסיפור עם אותם לש תלמידי ר"ע

(2) קהלת י"א:

בַּבֹּקֶר זֶרַע אֶת זֶרְעֶךָ וּלְעֶרֶב אַל-תִּתֵּן יָדְךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֵי זֶה יִכְשָׁר הַזֶּה אוֹ-זֶה וְאִם-שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים:

In the morning sow your seed and in the evening do not stay your hand; for you do not know which will prosper, whether this or that, or whether both alike will be good

(3) בראשית רבה פרשה סא

(4) קהלת רבה פרשה יא

(5) תנחומא פרשת חיי שרה ח'

(ג) בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך (קהלת י"א:). רבי אליעזר ורבי יהושע, רבי אליעזר אמר אם זרעת בבכיר זרע באפיל, שאין אתה יודע איזהו יכשר, אם של אפיל אם של בכיר ואם שניהם כאחד טובים. רבי יהושע אמר אם בא עני אצלך בשחרית, תן לו. בערבית, תן לו. שאין אתה יודע איזה מהן הקדוש ברוך הוא כותב עליך הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים. רבי ישמעאל ורבי עקיבא, רבי ישמעאל אמר אם למדת תורה בנערותך למד תורה בזקנותך, שאין אתה יודע איזה מהן מתקנים לך הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים. רבי עקיבא אמר אם היו לך תלמידים בנערותך עשה לך תלמידים בזקנותך, שאין אתה יודע איזה מהם מתקנים לך זה או זה, ואם שניהם כאחד טובים. **שנים עשר אלף תלמידים** היו לרבי עקיבא מעכו ועד אנטיפרס וכלם בפרק אחד מתו, למה, שהיתה עיניהם צרה אלו באלו, ובסוף העמיד שבעה, רבי מאיר ורבי יהודה, רבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע ורבי יוחנן הסנדלר ורבי אליעזר בן עקיבא. ואית דאמרי רבי יהודה ורבי נחמיה ורבי מאיר ורבי יוסי ורבי שמעון בן יוחאי ורבי חנינא בן חכינאי ורבי יוחנן הסנדלר. אמר להם בני, הראשונים לא מתו אלא שהיתה עיניהם צרה אלו לאלו תנו דעתכם שלא תעשו כמעשיהם, עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה. רבי דוסתאי בשם רבי שמואל בר נחמן אם היו לך בנים בנערותך קח לך אשה בזקנותך והעמד בנים, וממי אתה למד מאברהם שהיו לו בנים בנערותו ולקח אשה בזקנותו והעמיד בנים, הלא הוא דכתיב: ויסף אברהם וגו'.

בבקר זרע את זרעך, רבי אליעזר ורבי יהושע, רבי אליעזר אמר אם זרעת בבכיר זרע באפיל, שאין אתה יודע איזה מתקנים לך אם הבכיר ואם האפיל. **כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה**. רבי יהושע אמר נשאת אשה בילדותך ומתה, תשא בזקנותך. היו לך בנים בילדותך, יהיו לך בנים בזקנותך, שנאמר: **בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה**. רבי ישמעאל ורבי עקיבא, רבי ישמעאל אמר אם למדת תורה בנערותך למד בזקנותך, שאין אתה יודע אי זו תורה מתקימת, אם של נערותך אם של זקנותך, ואם שניהם כאחד טובים. ורבי עקיבא אמר **שנים עשר אלפים תלמידים** היו לי מגבת ועד אנטיפרס וכלן מתו בחיי בין פסח לעצרת, ובסוף העמידו לי שבעה, ואלו הן: רבי יהודה, ורבי נחמיה, ורבי מאיר, ורבי יוסי, ורבי שמעון בן יוחאי, ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי, ורבי יוחנן הסנדלר. אמר להם הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה, אתם לא תהיו כן, מיד עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה. רבי נתן [נ"א] כהן פתר קרייא באשה, אם לקחת אשה בנערותך לקח בזקנותך, למה אינך יודע איזה בנים מתקיימין לך, אם של נערותך אם של זקנותך, אם שניהם כאחד טובים.

ויסף אברהם. זה שאמר הכתוב: **בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך** רבי אליעזר אמר, בזרעים הכתוב מדבר. אמר שלמה, אם זרעת ביורה, אל תעמד במלקוש, שנאמר: **ולערב אל תנח ידך**. למה? כי אינך יודע וגו'. רבי יהושע אמר, אם בא לפניך בבקר זרע מצוה, זרע. ואם יבא לפניך דבר מצוה בערב, אל תנח ידך. למה? כי אינך יודע איזה מהם עומדת לך, אם של בקר או של ערב. ואם שניהם כאחד טובים. רבי עקיבא אמר, **בבקר זרע את זרעך**, אם העמדת תלמידים בנערותך, אל תחדל לך מלהעמיד בזקנותך. מעשה ברבי עקיבא, שהיו לו **שלוש מאות תלמידים** בנערותו ומתו כלם. ואלולי שהעמיד שבעה תלמידים בזקנותו, לא היה תלמיד שיהא קורא על שמו. דבר אחר, **בבקר זרע את זרעך**, אמר רבי יוסי, אם לקחת אשה בנערותך וילדה ומתה, קח אשה אחרת בזקנותך, כי אינך יודע וגו'. וממי אתה למד? מאברהם, שבנערותו לא הוליד אלא שנים, ובזקנותו הוליד שנים עשר. אמר רבי לוי, הוא שאמר לו הקדוש ברוך הוא, **ונברכו בו כל גווי הארץ**, שיצא הים בדור הפלגה והפיץ מבני חם שלשים משפחות, שנאמר: **ויפץ יי אתם**. אמר לו הקדוש ברוך הוא, ממך אני מעמידן, שנאמר: **ונברכו בו כל גווי הארץ** העמיד משפחות, ואלו הן שנים עשר נשיאים שהעמיד מישמעאל, וששה עשר מכאן ושני גוים בבטן. הוי אמר, **ונברכו בו כל גווי הארץ**.

(6) מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ג

רבי דוסתאי ברבי ינאי אומר אם בכרת וזרעת ברביעה ראשונה שוב ולך וזרע ברביעה שנייה שמא ירד ברד לעולם וילכדו ראשונים ויתקיימו אחרונים **כי אינך יודע איזה יכשר הזה או זה** או שניהם נתקיימו בידך **והם שניהם כאחת טובים** שנאמר **בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך וגו'**. אם בכרת וזרעת ברביעה ראשונה ושניה שוב לך וזרע ברביעה שלישית שמא יבא שדפון לעולם וישדפו ראשונות ויתקיימו אחרונות **כי אינך יודע איזה יכשר הזה או זה או שניהם כאחד טובים** שנאמר **בבקר זרע את זרעך וגו'**: רבי ישמעאל אומר אם למדת תורה בילדותך אל תאמר איני לומד בזקנותי אלא למוד תורה **כי אינך יודע איזה יכשר**. אם למדת תורה בשעת העושר אל תשב לך בשעת העוני. אם למדת תורה בשעת שביעה אל תשב לך בשעת רעבה. אם למדת תורה בשעת הריוח אל תשב לך בשעת הדחק לפי שטוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה בריוח שנאמר **בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך**: רבי עקיבא אומר [אם] למדת תורה בילדותך למוד תורה בזקנותך אל תאמר איני למד תורה בזקנותי **כי אינך יודע איזה יכשר** אם שניהם יתקיימו בידך או שניהם כאחת טובים שנאמר **בבקר זרע את זרעך**: רבי מאיר אומר אם למדת מרב אחד אל תאמר דיי אלא לך אצל חכם [אחר] ולמוד תורה ואל תלך אצל הכל אלא למי שהוא קרוב לך מתחלה שנאמר **שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך** (משלי ה' ט"ו): חובה הוא לאדם שישמש [ארבעה] תלמידי חכמים כגון רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבא [ורבי טרפון] שנאמר **אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי** (שם ה' ל"ד) אל תיקרי דלתותי אלא דלת דלתותי. **כי אינך יודע** אם שניהם יתקיימו בידך אם שניהם כאחד טובים שנאמר **בבקר זרע את זרעך**: רבי יהושע אומר שא אשה בילדותך ושא אשה בזקנותך הוליד בנים בילדותך והוליד בנים בזקנותך אל תאמר איני נושא אשה אלא שא אשה והוליד בנים ובנות והרבה פריה ורביה בעולם **כי אינך יודע** אם שניהם יתקיימו בידך אם שניהם כאחד טובים שנאמר **בבקר זרע את זרעך וגו'**

(7) מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק ד

רבי אליעזר אומר **בבקר זרע את זרעך וגו'** כמשמעו שאם בכרת וזרעת שלא תשב ותאמר דיי אלא זרע באחרונה שמא לא ירדו גשמים ויאבדו הראשונים או שמא יבא השדפון ויאבדו האחרונים או שמא אלו ואלו יוכשרו **אינך יודע איזה יכשר הזה או זה**. רבי עקיבא אומר אם העמדת תלמידים הרבה בנערותך שלא תשב לך ותאמר דיי אלא העמד בזקנותך והרבה תלמוד תורה **כי אינך יודע**. הוא היה אומר אם בא עני אצלך בשחרית ונתת לו איסור והלך לו ובא אחר במנחה אל תאמר כבר נתתי לראשון (לא) [אלא] מוטב נתן לאחרון **כי אינך יודע**. רבי יהושע בן קרחה אומר אם נשאת אשה בנערותך והולידה לך ומתה שלא תשב לך ותאמר דיי אלא בזקנותך הרבה פריה ורביה **כי אינך יודע**:

(8) תלמוד ירושלמי (ונציה) נדרים פרק ג דף לח טור א /ה"ב
רבי חוניא רבי יעקב בר אבון

בשם רבי שמואל בר נחמן

עשרים וארבע בוליות

היו ביהודה

וכולן חרבו משום שבועת שוא שהיא של אמת

דכתיב **לשוא הכיתי את בניכם**

מעשה בעשרים וארבע קריות

של בית רבי שנכנסו לעבר שנה בלוד

ונכנסה בהן עין רע ומתו כולם בפרק אחד מאותה

שעה עקרוה מיהודה וקבעוה בגליל

(10) כתובות סב ע"ב-סג ע"ע

ר"ע רעיא דבן כלבא שבוע הוה חזיתיה בריתיה דהוה צניע ומעלי אמרה ליה אי מקדשנא לך אזלת לבי רב אמר
לה אין איקדשא ליה בצינעה ושדרתיה שמע אבוא אפקה מביתיה אדרה הנאה מנכסיה אזיל יתיב **תרי סרי שנין**
בבי רב כי אתא אייתי בהדיה **תרי סרי אלפי תלמידי** שמעיה להווא סבא דקאמר לה עד כמה קא מדברת אלמנות
חיים אמרה ליה אי לדידי ציית יתיב **תרי סרי שני אחריני** אמר ברשות קא עבידנא הדר אזיל ויתיב **תרי סרי שני**
אחריני בבי רב כי אתא אייתי בהדיה **עשרין וארבעה אלפי תלמידי** שמעיה דביתיה הות קא נפקא לאפיה אמרו
לה שיבתא שאילי מאני לבוש ואיכסאי אמרה להו יודע צדיק נפש בהמתו כי מטיא לגביה נפלה על אפה קא
מנשקא ליה לכרעיה הו קא מדחפי לה שמעיה אמר להו שבקוה שלי ושלכם שלה הוא שמע אבוא דאתא גברא
רבה למתא אמר איזיל לגביה אפשר דמפר נדראי אתא לגביה א"ל אדעתא דגברא רבה מי נדרת א"ל אפילו פרק
אחד ואפי' הלכה אחת אמר ליה אנא הוא נפל על אפיה ונשקיה על כרעיה ויהיב ליה פלגא ממוניה

(11) נדרים נע"א

ר' עקיבא איתקדשת ליה בריתיה (דבר) דכלבא שבוע שמע (בר) כלבא שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה אזלא
ואיתנסיבה ליה בסיתוא הוה גנו בי תיבנא הוה קא מנקיט ליה תיבנא מן מזייה אמר לה אי הואי לי רמינא ליך
ירושלים דדהבא אתא אליהו אידמי להון כאנשא וקא קרי אבבא אמר להו לי פורתא דתיבנא דילדת אתתי
ולית לי מידעם לאגונה אמר לה ר' עקיבא לאנתתיה חזי גברא דאפילו תיבנא לא אית ליה אמרה ליה זיל הוי בי
רב אזל **תרי סרי שנין** קמי דר' אליעזר ור' יהושע למישלם **תרי סרי שנין** קא אתא לביתיה שמע מן אחורי
ביתיה דקאמר לה חד רשע לדביתיהו שפיר עביד ליך אבוך חדא דלא דמי ליך ועוד [שבקך] ארמלות חיות כולהון
שנין אמרה ליה אי צאית לדילי ליהוי **תרי סרי שנין אחריני** אמר הואיל ויהבת לי רשותא איהדר לאחורי
הדר אזל הוה **תרי סרי שני אחריני** אתא **בעשרין וארבעה אלפין זוגי תלמידי** נפיק כולי עלמא לאפיה ואף
היא קמת למיפק לאפיה אמר לה ההוא רשיעא ואת להיכא אמרה ליה יודע צדיק נפש בהמתו אתת לאיתחזוי
ליה קא מדחן לה רבנן אמר להון הניחו לה שלי ושלכם שלה הוא שמע (בר) כלבא שבוע אתא ואיתשיל על
נידריה ואשתרי ואשתרי